

Begrepsavklaring

- Traume, "skade", "sår"
- Potensielt traumatiserende hendelse(r) (PTH), f.eks ulykker, flukt, vold ..
- Ulike typer traumer
- Er en PTH det samme som å bli traumatisert?

despite.no 2

SØVN
 mareritt
 søvnmangel
 søvnforstyrrelser

Konsentrasjon, oppmerksomhet og hukommelse
 "Hodet er i hjemlandet, bare kroppen min er her" (Dounya)

despite.no 4

5
 Regina
 («dronning»)

despite.no

Fysisk og psykisk helse (f.eks. Horsman 2000; Kirkengen 2005; Nordanger & Braarud 2017)

- Hukommelsesproblemer/huk.tap, svimmelhet, irritabel tarm, kroniske smertesyndromer, høyere forekomst av kreft, hjerte- og karsykdommer, diabetes, astma, bronkitt, overvekt ..
- depresjon, angst og PTSD, selvskading (som en reguleringsstrategi), suicidale tanker, selvmordsforsøk, rusproblemer ..

despite.no

7

Et varig avtrykk av en annens vennlighet og beskyttende atferd

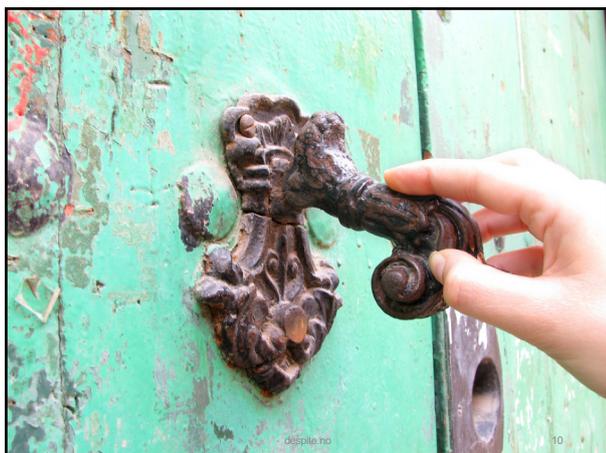
Traumer kan sette dype avtrykk (van der Kolk 2014)

despite.no 8

Hvordan møter vi mennesker i jobben vår?

despite.no

9

Ta først på din egen oksygenmaske før du hjelper andre

despite.no 11

Egenomsorg

- Kontaktrettet, traumer i klasserommet (Benseman 2012; Bang 2003 s. 37-38, Horsman 2000)
- Buffer, f.eks.
 - veiledning fra kolleger
 - hvile
 - familie, venner, nettverk
 - aktiviteter
 - personlig gevinst

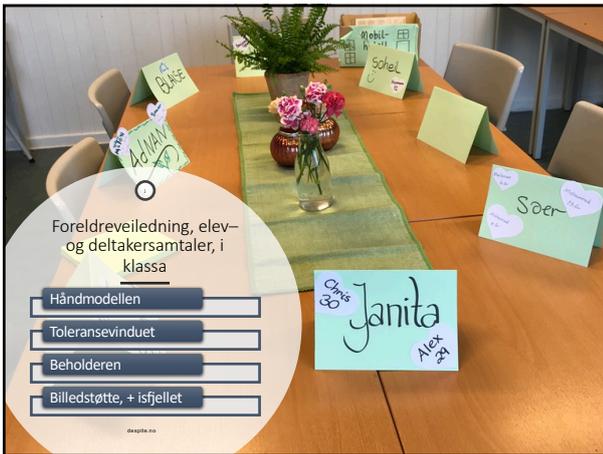
despite.no

Snakk sammen

despite.no

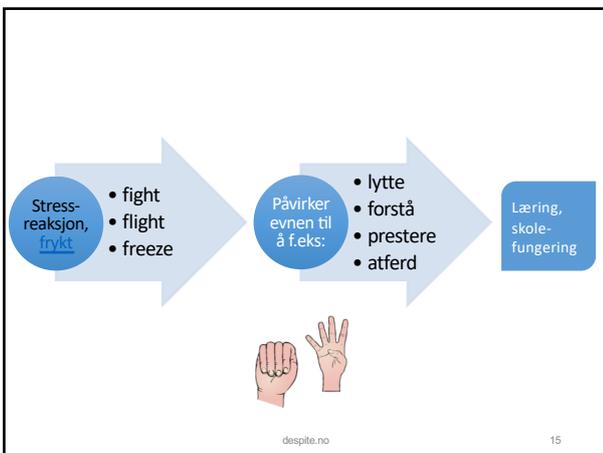
13

Foreldreveiledning, elev- og deltakersamtaler, i klassa

- Håndmodellen
- Toleransevinduet
- Beholderen
- Billedstøtte, + isfjellet

despite.no

despite.no

15

Håndmodellen

<https://www.youtube.com/watch?v=Sz5lJj4t6c>

despite.no

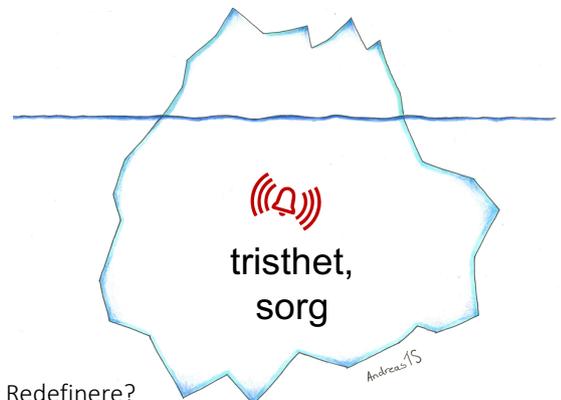
16

<https://www.cactusnettverk.no>

despite.no

17

Redefinere?

despite.no

18

“Beholderen”

despite.no

19

Med trygghet som grunnmur

- Traumatiske erfaringer kan medføre en utrygghet som påvirker evne og vilje til læring (Perry 2006)

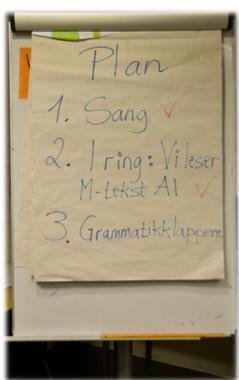

Plan

1. Sang ✓
2. Iring: Vileser M-tekst AI ✓
3. Grammatikk-lappene

Relasjonskompetanse og regjeldelse. Suksessfaktorer

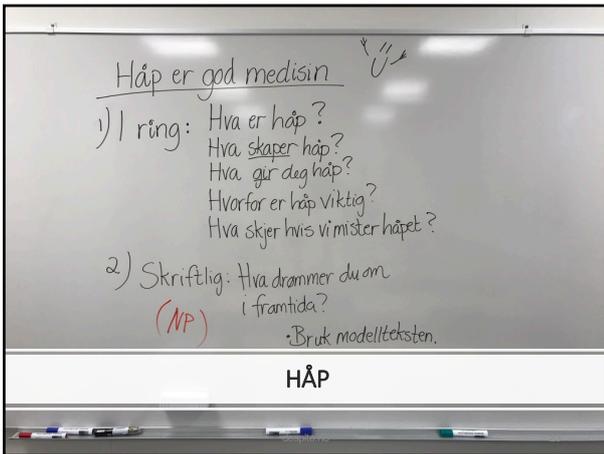
- Lederstil
- Vennlighet
- Regler og arbeidsro, “skolsk”
- Tydelige læringsmål (dagsplan, lekser)
- Klare forventninger og krav

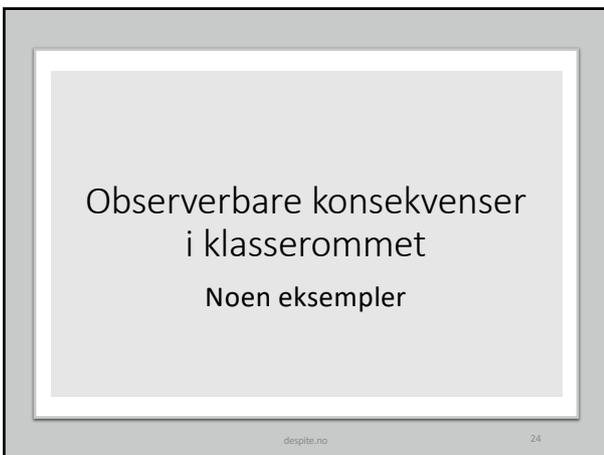

despite.no

21

**Skolen og
klasserommet
som et trygt
sted for alle**

(Horsman 2000; Bie &
Skadhaug 2005;
Gordon, 2011...)

«Men han ser jo alltid så
strøken ut! Imaget er det
ingenting i veien med...»

Gustav og "alt eller ingenting"

despite.no

26

Kan du gi meg,
**kan du gi meg
blyanten?**

Blyanten?

Vær så god, her er den.

Vær så god, her er den.

Blyanten? Blyanten.

despite.no

27

Observerbare konsekvenser i klasserommet fortst.

- Lytting: veiledning, instruksjoner og beskjeder ...
- Planlegging
- Forståelse
- Startvansker

despile.no

28

En liten film om Dounya

despile.no

29

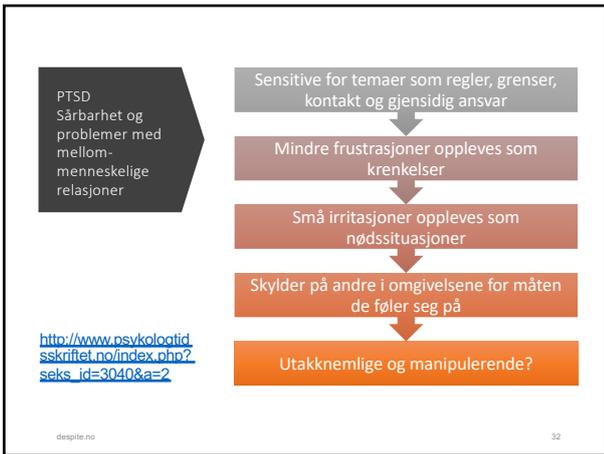
Damali («vakker visjon») og startvansker

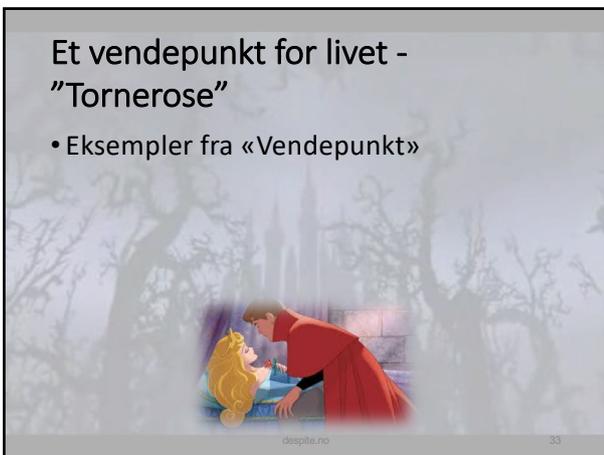

despile.no

30

janita.tomren@despite.no

mob: 480 70 106

<https://despite.no>

despite.no 35

Litteratur

- Bang, S. (2003). *Rørt, rammet og rystet. Faglig vekst gjennom veiledning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bankston, C. L., & Zhou, M. (2002). Being Well vs. Doing Well: Self-Esteem and School Performance among Immigrant and Non-Immigrant Racial and Ethnic Groups. *International Migration Review*, 36(2), 389-415.
- Bie, C., & Skadhauge, J. (2005). *Undervisning af traumatiserede flygtninge og indvandrere. Dansk som andetsprog med et rehabiliterende perspektiv* (København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrering).
- Carlsen, C. (2011). Språkprøver – redskap for integrering? Godt no(rs)k – om språk og integrering
- Dalgard, O. S. (2000). Strategier og virkemidler. I L. Weisæth & O. S. Dalgard (Eds.), *Psykisk helse. Riskofaktorer og forebyggende arbeid* (pp. 49-67). Oslo: Gyldendal Akademisk.

despite.no 36

- Ekspertgruppa (2016). Ekspertgruppa om lærerrollen. OM LÆRERROLLEN. Et kunnskapsgrunnlag. Bergen: Fagbokforlaget.
- Emdad, R., & Söndergaard, H. P. (2005). Impaired Memory and General Intelligence Related to Severity and Duration of Patients' Disease in Type A Posttraumatic Stress Disorder. *Behavioral Medicine*, 31:2, 73-86, DOI: 10.3200/BMED.31.2.73-86
- Engebrigtsen, A. (2002). *Forlatte barn, ankerbarn, betrodde barn ... Et transnasjonalt perspektiv på enslige, mindreårige asylsøkere* (NOVA-rapport, 7/02).
- Gordon, D. (2011). Trauma and Second Language Learning among Laotian Refugees. *Journal of Southeast Asian American Education and Advancement*, 6(13), 1-17.
- Hjemdal, O.-K., Sogn H. & Schau, L. (2012). Vold, negative livshendelser og helse. En gjennomgang av data fra to regionale helseundersøkelser. <https://www.nkvt.no/content/uploads/2015/08/vold-negative-livshendelser-og-helse.pdf>

despite.no

37

- Hobfoll, S. E., Watson, P., Bell, C. C., . . . Ursano, R. J. (2007). Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. *Psychiatry*, 70(4), 283 - 315.
- Horsman, J. (2000). *Too Scared to Learn. Women, Violence, and Education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kerka, S. (2002). *Trauma and adult learning: ERIC Digest*. Columbus, OH: ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education. (ED472601). Hentet fra <http://www.ericdigests.org/2003-4/trauma.html>.
- Kirkengen, A. L. (2005). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2010-2011). *Motivasjon – Mestring – Muligheter – Ungdomstrinnet*. Meld. St. 22 (2010-2011). Oslo: Departementenes servicesenter.

despite.no

38

- Levine, P. (2015). Traume og hukommelse. *Hjerne og krop I søgen efter den levende fortid*. København: Hans Reitzels Forlag
- Lightbown, P., & Spada, N. M. (2013). *How languages are learned* (4. utg.). Oxford: Oxford University Press.
- McDonald, S. (2000). Trauma and second language learning. *The Canadian Modern Language Review*, 56(4), 690-696.
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2007, 2015). Vold og overgrep mot barn og unge. www.nova.no + <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-veffersds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>
- Nordanger, D.Ø. & Braarud, H.C. (2017) *Utviklingstraumer. Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget
- Pastoor, L. d. W. (2012). Skolen - et sted å lære og et sted å være. I K. Eide (red.), *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (s. 219-240). Oslo: Gyldendal Akademisk.

despite.no

39

- Pastoor, L. d. W. (2014). The mediational role of schools in supporting psychosocial transitions among unaccompanied young refugees upon resettlement in Norway. *International Journal of Educational Development* (2014). doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedudev.2014.10.009>
- Pastoor, L. d. W. (2016). Enslige unge flyktnings psykososiale utfordringer: behovet for en flyktningkompetent skole. I C. Øverlien, M.-I. Hauge & J.-H. Schultz (red.), *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 200-219). Oslo: Universitetsforlaget.
- Perry, B. D. (2006). Fear and Learning: Trauma-Related Factors in the Adult Education Process. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2006(110), 21-27. doi: 10.1002/ace.215
- Raundalen, M., & Schultz, J.-H. (2006). *Krisepedagogikk. Hjelp til barn og ungdom i krise*. Oslo: Universitetsforlaget.

despite.no

40

- Ryding, E., & Leth, I. (2014). *Mental sundhed og trivsel i skolen hos unge flygtninge og indvandrere* København: Oasis - Behandling og rådgivning for flygtninge.
- Schultz, J.-H., & Langballe, Å. (2016). Lærings samtalen - læreren som ressurs for traumatiserte elever. I C. Øverlien, M.-I. Hauge & J.-H. Schultz (red.), *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (Oslo: Universitetsforlaget).
- Stang, E. G., & Sveaass, N. (2016). *Hva skal vi med menneskerettigheter? Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Söndergaard, H. P., & Theorell, T. (2004). Language acquisition in relation to cumulative posttraumatic stress disorder symptom load over time in a sample of re-settled refugees. *Psychother Psychosom*, Sept-Oct;73(5), 320-323.
- Van der Kolk, B.A. (2014). *The Body Keeps the Score. Brain, mkind, and body in the healing of trauma*. NY: Viking Penguin

despite.no

41

- Varvin, S. (2010). Overgrep og traumatisering. I F. Skårderud, S. Haugsgjerd & E. Stänicke (red.), *Psykatrieboken. Sinn – kropp – samfunn* (s. 411-421). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Varvin, S. (2018). *Flyktnings psykiske helse*. Oslo: Universitetsforlaget
- Yehuda, N. (2016). *Communicating Trauma: Clinical Presentations and Interventions with Traumatized Children*. New York: Routledge.

Filmklipp:

- <http://www.fvn.no/fvntv/#!/video/1001350/rune-andersen-om-oppveksten-med-voldelig-far>
- <https://www.hjelptilhjelp.no/Sorg-og-traumer/uforstaelig-atferd-kan-vaere-et-smerteuttrykk>
- <https://www.cactusnettverk.no/pedagogiske-videoer/materiell/page/2/> (Dag Ø. Nordanger om toleranseviduet; "Traumefeltets nyttigste verktøy"). Mange nyttige verktøy: <https://www.cactusnettverk.no>. Se f.eks «pedagogiske videoer/materiell».

despite.no

42
